

РОЗВИТОК НАВИЧОК САМОЛІДЕРСТВА ЗАСОБАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Пищик О. В

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

E-mail: elenka.pishik@gmail.com

У сучасному світі, який характеризується постійними змінами та зростаючими вимогами до професійних якостей керівників закладів освіти, розвиток навичок самолідерства стає однією з ключових компетенцій для успішного управління. Самолідерство дозволяє керівникам ефективно управляти своїм часом, ресурсами та емоціями, що є критично важливим у швидкоплинному освітньому середовищі. Одним із найефективніших засобів для досягнення цієї мети є розвиток комунікативної культури.

Серед українських учених, які вивчали особливості формування комунікативної культури педагогічних працівників та її вплив на професійний розвиток, слід відзначити Т. Донченко, З. Єрмакова, Л. Паламар, О. Пищик, Л. Руденко, Л. Скуратівського, Г. Тимошко, Т. Туркот та інші. Дослідження науковців допомагають зрозуміти, як розвиток комунікативної культури може сприяти удосконаленню навичок самолідерства, підвищенню ефективності управління та створенню сприятливого психологічного клімату в освітніх закладах.

Комунікативна культура не лише забезпечує ефективне спілкування, але й є основою для побудови довірчих стосунків у професійних колективах. Вона сприяє створенню сприятливого психологічного клімату, що є невід'ємною частиною успішної роботи будь-якого освітнього закладу. Наукові дослідження підтверджують, що розвинені комунікативні навички допомагають керівникам вирішувати конфлікти, мотивувати співробітників і забезпечувати високий рівень самоменеджменту [1; 4]. Л. Зайверт визначає самоменеджмент як послідовне і цілеспрямоване використання апробованих методів роботи в повсякденній практиці для того, щоб оптимально і зі смыслом використовувати час [2].

Отже, самоменеджмент і комунікативна культура стають ключовими компонентами стратегії самолідерства, дозволяючи керівникам ефективно реагувати на виклики сучасної освітньої системи та забезпечувати її високий рівень

У процесі дослідження запропоновано авторське визначення поняття «комунікативна культура керівників». Це цілісна інтегральна

динамічна система, яка дозволяє керівнику ефективно використовувати соціальний і професійний досвід через комунікативну компетентність та прогнозовану іміджеву управлінську діяльність. Вона також допомагає оперативно встановлювати ділові контакти, швидко орієнтуватися в комунікативних ситуаціях і бути конкурентоспроможним керівником сучасного освітнього закладу [3].

Розвиток навичок самолідерства є важливим аспектом професійного зростання та управління, особливо в умовах сучасної динамічної освітньої системи. Володіння цими навичками дозволяє керівникам ефективно організовувати свою діяльність, приймати виважені рішення та мотивувати колектив. Значну роль у формуванні самолідерства відіграє комунікативна культура, яка є основою для побудови ефективних комунікаційних стратегій та взаємодії.

Основні характеристики, актуальні для розвитку навичок самолідерства: *комунікативні* (здатність чітко та ефективно передавати інформацію, слухати та розуміти інших, будувати довірливі відносини); *організаційні* (уміння планувати та координувати власну діяльність і діяльність колективу, встановлювати пріоритети); *мотиваційні* (здатність мотивувати себе та інших до досягнення високих результатів, створювати сприятливу атмосферу для професійного зростання); *емоційні* (самоконтроль, розуміння та управління власними емоціями, здатність справлятися зі стресом).

Комунікативна культура сприяє створенню гармонійного робочого середовища, де кожен учасник відчуває себе цінним і залученим до спільної діяльності. Використання інтерактивних методів навчання, регулярні тренінги та практичні кейси дозволяють керівникам удосконалювати свої комунікативні навички, підвищувати рівень професійної компетентності та забезпечувати високий рівень взаєморозуміння у колективі [3].

Розвиток навичок самолідерства засобами комунікативної культури є стратегічним чинником розвитку особистості. Ідея особистісного лідерства та спільне сприйняття цілей можуть координувати та прискорювати процеси саморозвитку і самореалізації. Успішність і ефективність діяльності людини значною мірою залежать від рівня її комунікативної культури.

Самолідерство передбачає здатність особистості самостійно керувати своїм життям, приймати рішення і нести за них відповідальність. Розвинені комунікативні навички допомагають встановлювати продуктивні відносини з оточуючими, ефективно взаємодіяти в різних соціальних контекстах, вести переговори, публічно виступати та вирішувати конфлікти. Це сприяє підвищенню

рівня впевненості в собі, покращенню навичок самоконтролю і саморефлексії. Нероздільна єдність і взаємозв'язок усіх складових проявляється в тому, що особистість опосередковує вибір комунікативних цінностей. Цінності впливають на вибір комунікативних знань і вмінь та визначають стилістику спілкування. У свою чергу, комунікативні знання впливають на вибір комунікативних цінностей і розвиток особистості, що дає імпульс до подальшого освоєння цінностей комунікативної культури.

Сутність інноваційних підходів до підвищення рівня комунікативної культури та розвитку навичок самолідерства полягає в наступному:

- Навчання керівників та педагогів має ґрунтуватися на сучасних підходах до розвитку культури міжособистісних стосунків і спрямовуватися на формування вмінь швидко адаптуватися до нестандартних професійних ситуацій. Це включає налаштування нових стосунків для тривалої взаємодії, запобігання конфліктам і, в разі потреби, їх конструктивне вирішення.

- Ефективна підготовка педагогів до професійно-комунікативної діяльності потребує системної реалізації. Це включає можливості колективної організації освітніх процесів, оперативне та своєчасне виконання завдань відповідно до запитів здобувачів освіти і вимог суспільства, обмін інформацією за допомогою вербальних і невербальних засобів, у тому числі інформаційно-комунікаційних технологій.

- Зростання параметрів якості комунікативних компетенцій має забезпечуватися раціональним використанням новітніх педагогічних технологій. Це включає реалізацію взаємозв'язків естетичних, психологічних, культурологічних знань і професійних умінь, врахування міжнародних вимог до професійної компетентності педагогів. Раціональне використання цих компонентів сприяє глибокому та усвідомленому розвитку навичок самолідерства.

Розвиток навичок самолідерства через комунікативну культуру є важливим компонентом професійного зростання, що сприяє гармонійній інтеграції в суспільство та успішній самореалізації в різних сферах життя.

У контексті професійної діяльності, комунікативна культура забезпечує психологічний комфорт у колективі, організацію спільної діяльності, задоволення природної потреби в спілкуванні, а також допомагає у самоствердженні та соціальній реалізації. Для керівників різних рівнів особливо важливо володіти високим рівнем комунікативної компетентності, що дозволяє ефективно управляти

командою, мотивувати співробітників, приймати обґрунтовані рішення та досягати поставлених цілей.

Основні вектори для розвитку навичок самолідерства засобами комунікативної культури: підтримуйте відкриту і чесну комунікацію в колективі; заохочуйте обмін думками та ідеями між працівниками; сприяйте розвитку емоційної інтелігенції та емпатії; надавайте працівникам можливість брати участь у прийнятті рішень; підтримуйте зворотний зв'язок та конструктивну критику; заохочуйте саморозвиток і навчання; створюйте можливості для розвитку лідерських якостей через проекти та ініціативи; забезпечуйте підтримку та ресурси для реалізації ідей працівників.

Отже, розвиток навичок самолідерства засобами комунікативної культури сприяє формуванню ефективної та гармонійної команди, де кожен працівник усвідомлює свою роль, відповідальність і внесок у спільний успіх. Ідея особистісного лідерства та спільне сприйняття цілей можуть координувати та прискорювати процеси саморозвитку і самореалізації. Успішність і ефективність діяльності людини значною мірою залежать від рівня її комунікативної культури.

Література

1. Зайверт, Л. (1990). Ваш час – у ваших руках: поради керівникам, як ефективно використовувати робочий час [Переклад з німецької та передмова В. Шепеля], Полтава, 232 с.
2. Мармаза, О.І. (2013). Імідж як спосіб професійної соціалізації керівника навчального закладу, Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, Вип. 33, С. 263-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_44
3. Пищик, О., 2024, Зміцнення лідерства через самоменеджмент та розвиток комунікативної культури в управлінні закладом освіти, Український Педагогічний журнал, (2), 224–231. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-224-231>
4. Тимошко, Г.М., Гладуш, В.А. (2023). Розвиток комунікативної компетентності педагогів в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія, Ніжин: Вид. Лисенко М.М., 192 с.